

UVOD

v strokovno usposabljanje za naravovarstvene in prostovoljne nadzornike

mag. Suzana Zupanc Hrastar

Ministrstvo za naravne vire in prostor
Ljubljana
4. september 2023

PRAVNE PODLAGE ZA NADZOR

- * Osnova za delo je **dobro poznavanje sistema varstva narave in zakonodaje na tem področju.**
- * Osnova je Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNSPP) in
- * predpisi iz področja varstva narave – akti o zavarovanih območjih, glive, zavarovane prosto živeče rastlinske in živalske vrste, planinske poti, ...
- * POMEMBNO: Zakon o Triglavskem narodnem parku, Zakon o regijskem parku Škocjanske jame, Zakon o spominskem parku Trebče (Kozjanski park), Zakon o varstvu podzemnih jam
- * Drugi zakoni – Zakon o prekrških, Zakon o upravnem postopku.

ZAKON O OHRANJANJU NARAVE

nadzor (151. -159. člen)

* INŠPEKCIJSKI NADZOR

- nad izvrševanjem določb ZON in predpisov, konkretnih upravnih aktov oziroma ukrepov, izdanih na njegovi podlagi, izvajajo inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave,
- poleg teh inšpektorjev pa tudi lovski inšpektorji, če se določbe nanašajo na živalske vrste;
- za nadzor vožnjo z vozili na motorni pogon v naravnem okolju, opravljajo tudi gozdarski, lovski, ribiški in kmetijski inšpektorji;
- delovna področja drugih ministrstev nadzorujejo tudi inšpektorji, pristojni za nadzor teh delovnih področij.

* **NADZOR CARINSKIH ORGANOV** zvezi z uvozom, izvozom in tranzitom rastlin in živali ter drugega blaga.

* **POLICIJA** nad izvrševanjem določb, ki se nanašajo na vožnjo v naravnem okolju in zaseg vozil.

* NEPOSREDNI NADZOR V NARAVI

- nadzor nad spoštovanjem prepovedi iz ZON in podzakonskih predpisov
- predmet neposrednega nadzora v **okviru biotske raznovrstnosti** so rastlinske in živalske vrste, glive, zavarovana območja, habitati vrst,
- **v okviru naravnih vrednot** pa npr. podzemne jame, drevesa, slapovi, jezera, nahajališča mineralov in fosilov, nekateri gozdni rezervati...

NEPOSREDNI NADZOR - NALOGE

(155. člen ZON)

Naloge neposrednega nadzora so:

- * Neposredno spremljanje stanja;
- * nadzor nad izvajanjem varstvenih režimov;
- * ugotavljanje dejanskega stanja pri kršitvah prepovedi iz ZON in iz podzakonskih predpisov ter obveščanje inšpekcijskih organov;
- * opozarjanje oseb na varstvene režime zaradi preprečevanja kaznivih ravnanj.

IZVAJALCI NEPOSREDNEGA NADZORA (156. ČLEN ZON)

- * Neposredni nadzor na zavarovanih območjih zagotavljajo upravljavci zavarovanih območij;
- * zunaj zavarovanih območij neposredni nadzor zagotavlja ministrstvo;
- * osebe javnega prava, ki so ustanovljene z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin, zagotavljajo neposredni nadzor na območjih teh dobrin – Zavod za gozdove RS;
- * upravljavci/ministrstvo/osebe javnega prava zagotavlja izvajanje naravovarstvenega nadzora **s sklenitvijo delovnih ali drugih ustreznih pogodb z naravovarstvenimi in prostovoljnimi nadzorniki.**

KDO JE LAHKO NARAVOVARSTVENI (NN) in PROSTOVOLJNI NADZORNIK (PN)

ZA NN in PN MORA IZPONJEVATI NASLEDNJE POGOJE:

- * je polnoletna oseba,
- * je državljan Republike Slovenije,
- * je **ustrezno usposobljena oseba** – ima **pooblastilo o usposobljenosti**, ki ga izda minister za naravne vire in prostor po uspešno opravljenem preverjanju znanja (potrebno strokovno usposabljanje),
- * **ima sklenjeno delovno ali drugo ustrezno pogodbo** z upravljavcem območja za opravljanje neposrednega nadzora,

ZA NN MORA IZPOLNJEVATI ŠE:

- * je uspešno opravil **preizkus znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku** (velja le za NN)

S ČIM SE IZKAZUJE NARAVOVARSTVENI NADZORNIK

Nadzornik je **pooblaščen uradna oseba**, ki opravlja naloge neposrednega nadzora, na podlagi javnega pooblastila, v skladu z ZON.

Dolžnost nadzornika je tudi, da uporablja službeni znak, izkaznico in uniformo v skladu s Pravilnikom o službenem znaku, izkaznici in uniformi naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov. (Uradni list RS, št. 41/15 in 64/17)

Naravovarstveni nadzorniki (NE PN) morajo ob vsakem času preprečevati prekrške s področja varstva narave, ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če grozi nevarnost uničenja ali poškodovanja naravne vrednote, sestavin biotske raznovrstnosti ali zavarovanih območij ali njihovih delov. **V tem primeru SME naravovarstveni nadzornik opraviti nadzor le na podlagi identifikacije z izkaznico.**

SLUŽBENI ZNAK

- * Naravovarstvena pentlja je simbol varstva narave in je sestavljena iz šestih medsebojno prepletajočih se ovalnih zank, ki prehajajo druga v drugo in so nanizane v krogu. Pentlja ponazarja celovitost in medsebojno povezanost žive in nežive narave.
- * Tri zanke simbolizirajo neživi svet: vodo, zemljo in zrak, tri zanke pa živi svet: rastlinstvo, živalstvo in človeka;
- * Na zunanjem delu **leve** nadlahti nosijo naravovarstveni nadzorniki pritrjen našitek ali nalepko s službenim znakom;
- * Na zunanjem delu desne nadlahti nosijo naravovarstveni nadzorniki pritrjen našitek ali nalepko pravne osebe ali ministrstva;
- * Pod službenim znakom prostovoljnega nadzornika mora biti v vezani obliki ali v obliki nalepke z velikimi tiskanimi črkami zapisano »PROSTOVOLJNI NADZORNIK«.

POOBLASTILA NARAVOVARSTVENEGA IN PROSTOVOLJNEGA NADZORNIKA (155. ČLEN ZON) – 1. del

- * Samostojno vodi in odloča o prekrških (samo NN);
- * izreče globo v znesku določenem v ZON ali drugem predpisu (samo NN);
- * ob vsakem času mora preprečevati prekrške s področja varstva narave ter ukrepati in uporabiti z zakonom določena pooblastila, če grozi nevarnost uničenja ali poškodovanja naravne vrednote, sestavin biotske raznovrstnosti ali zavarovanih območij ali njihovih delov (samo NN);
- * ustaviti voznika vozila na motorni pogon in od njega zahtevati ustrezno listino na vpogled (samo NN);
- * zaseči vozniku vozila vozilo na motorni pogon (samo NN) – posebni pogoji iz 153a člena ZON (gozdna meja, v ZO - prepoved, 3x kaznovan) ;

POOBLASTILA NARAVOVARSTVENEGA IN PROSTOVOLJNEGA NADZORNIKA (155. ČLEN ZON) – 2. del

- * lahko odvzame predmete uporabljene, namenjene ali ki so nastali s prekrškom (samo NN);
- * o sumu kaznivega dejanja mora NN in PN takoj obvestiti policijo in pri tem navesti vsa znana dejstva in dokaze ter izročiti dokaze, ki jih je pridobil
- * zaprositi za asistenco policijo (predhodno zaprosilo) (samo NN)
- * foto-dokumentirati potek kršitve in kršilca pri storitvi kaznivega ravnanja (NN in PN)
- * zahtevati in dobiti na vpogled osebno izkaznico ali javno listino, s katero se dokazuje istovetnost osebe (NN in PN)

PROSTOVOLJNI NADZORNIK (159. člen ZON)

- * Določbe od drugega do sedmega odstavka 155. člena tega zakona se uporabljajo tudi za prostovoljne nadzornike

OB TEM PA PONOVI MO

- * **PN ne vodi postopka in ne odloča o prekrških**
- * PN nima pooblastila:
 - za ustavitev voznika vozila na motorni pogon,
 - za ugotovitev istovetnosti voznika vozila na motorni pogon,
 - za zaseg vozila na motorni pogon
 - za odvzem predmetov, ki so nastali s prekrškom

SODELOVANJE S POLICIJO

- * O sumu kaznivega dejanja mora nadzornik takoj obvestiti policijo in pri tem navesti vsa znana dejstva in dokaze ter izročiti dokaze, ki jih je pridobil;
- * nadzornik lahko sodeluje s policijo na različne načine (skupne akcije, izobraževanja, svetovanja), zahteva pomoč policije, če ob opravljanju nadzora naleti na fizični odpor (intervencija) ali če tak odpor utemeljeno pričakuje (asistenca samo NN).

SODELOVANJE Z INŠPEKCIJO IN DRUGIMI PREKRŠKOVNIMI ORGANI

- * Izjave naravovarstvenih in prostovoljnih nadzornikov in materialni dokazi, ki jih zberejo glede dejanj, na podlagi katerih se ukrepa v inšpekcijskem postopku, se v postopku inšpekcijskega nadzora lahko štejejo za dokaz, pridobljen v skladu z zakonom, ki ureja splošni upravni postopek, če je za vodenje inšpekcijskega postopka to potrebno.
- * Nadzorniki vložijo pisni predlog pristojnemu prekrškovnemu organu.

KJE SO DOLOČENI PREKRŠKI

Prekrški so določeni v kazenskih določbah predpisov in se navezujejo na materialni del zakona – to je na varstvene režime in pravila ravnanja:

- * Zakon o ohranjanju narave - 160., 160a, 161 in 161a člen
- * Zakon o Triglavskem narodnem parku - 61. do 65. člen
- * Zakon o regijskem parku Škocjanske jame – 28. do 34. člen
- * Zakon o spominskem parku Trebče (Kozjanski park) – 25. do 27. člen
- * Zakon o varstvu podzemnih jama – 49. do 54. člen
- * Drugi predpisi izdani na podlagi ZON – akti o zavarovanju, glive, zavarovane vrste...

PAZI! PRISTOJNOST NARAVOVARSTVENIH NADZORNIKOV

TEŽA PREKRŠKOV na primeru ZON

- * Prekrški so razdeljeni po teži glede na posledice, ki jih povzročijo in glede na to je tudi predpisana višina globe – **hujši prekršek, prekršek, lažji prekršek, najlažji prekršek**;
- * različna je tudi **višino globe glede na povzročitelja** - z najvišjim zneskom se kaznuje pravna oseba, sledi samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost;
- * za prekršek se kaznuje tudi **odgovorna oseba** pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika, odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ali odgovorna oseba v državnem organu ali odgovorna oseba samoupravne lokalne skupnosti;
- * z globo se kaznuje za prekršek lahko tudi **posameznik**.

MATERIALNE IN KAZENSKKE DOLOČBE

primer – 1. del

MATERIALNA DOLOČBA – varstveni režimi oz. pravila ravnanja

14. člen ZON (splošni varstveni režim) pravi:

- * (1) Rastlinsko ali živalsko vrsto je prepovedano iztrebiti.
- * (2) Zniževati število rastlin ali živali posameznih populacij, ožati njihove habitate ali slabšati njihove življenjske razmere do take mere, da je vrsta ogrožena, je prepovedano.
- * (3) Rastline ali živali je prepovedano namerno, brez opravičljivega razloga ubijati, poškodovati, odvzemati iz narave ali vznemirjati.
- * (4) Habitatske populacije rastlinskih ali živalskih vrst je prepovedano namerno, brez opravičljivega razloga uničiti ali poškodovati.

40. Člen ZON (lastnina in obveznost splošnega varstva)

- * (1) Naravne vrednote so lahko v lasti fizičnih ali pravnih oseb ter v lasti države ali lokalne skupnosti.
- * (2) Nihče ne sme ravnati z naravnimi vrednotami tako, da ogrozi njihov obstoj.

KAZENSKA DOLOČBA

160. člen (hujši prekrški)

(1) Z globo od 10.000 do 50.000 evrov se kaznuje za prekršek pravna oseba:

- * 1. če iztrebi rastlinsko ali živalsko vrsto (prvi odstavek 14. člena);
- * 2. če zmanjša število rastlin ali živali posameznih populacij, zoži njihove habitate ali poslabša življenjske razmere do take mere, da postane vrsta ogrožena (drugi odstavek 14. člena);
- * 3. če namerno, brez opravičljivega razloga uniči ali poškoduje rastline, ubije ali poškoduje živali (tretji odstavek 14. člena);

MATERIALNE IN KAZENSKÉ DOLOČBE

primer – 2. del

- * 4. če namerno, brez opravičljivega razloga uniči ali poškoduje habitate populacij rastlinskih ali živalskih vrst (četrti odstavek 14. člena);
 - * 5. če ravna z naravno vrednoto tako, da ogrozi njen obstoj (drugi odstavek 40. člena).
-
- * (2) Z globo od 4.000 do 20.000 evrov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje **samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.**
 - * (3) Z globo od 1.000 do 2.000 evrov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe, **odgovorna oseba** samostojnega podjetnika posameznika, odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ali odgovorna oseba v državnem organu ali odgovorna oseba samoupravne lokalne skupnosti.
 - * (4) Z globo od 200 do 1.000 evrov se kaznuje za prekršek iz prvega odstavka tega člena **posameznik.**

TO JE ZA ZAČETEK sledi

- * Temeljna načela ohranjanja narave in organiziranost
- * Zgodovina varstva narave
- * Varstvo naravnih vrednot
- * Ohranjanje biotske raznovrstnosti – splošno in NATURA 2000
- * Zavarovana območja
- * Sodelovanje z inšpekcijo
- * Sodelovanje s policijo in operativni postopki
- * Neposredni nadzor v naravi – ko gre zares – TNP